

Smita

Badlapur Village, Uttar Pradesh, India

‘Kom op. Ga je wassen. Niet treuzelen.’

Het is vandaag. Ze moeten niet te laat komen.

Op de binnenplaats achter de hut helpt Smita Lalita met wassen. Het meisje laat het toe en sputtert zelfs niet tegen als het water in haar ogen loopt. Smita ontklit haar haar, dat tot haar middel reikt. Ze heeft het nog nooit geknipt. Dat is hier de traditie: vrouwen houden het haar dat ze als baby al hadden lang, soms wel hun hele leven. Ze verdeelt de bos in drie strengen die ze bedreven in een vlecht om elkaar draait. Daarna reikt ze haar de sari aan die ze nachtenlang voor haar heeft genaaid. De stof heeft ze van een vriendin gekregen. Ze heeft niet de middelen om het uniform te kopen dat scholieren hier dragen, maar dat doet er niet toe. Haar dochter zal mooi zijn voor haar eerste schooldag, dat staat vast.

Ze is voor dag en dauw opgestaan om haar maaltijd klaar te maken – er is geen kantine, dus moet ieder kind zijn eigen lunch meebrengen. Ze heeft rijst gekookt waaraan ze wat van de kerrie toevoegt die ze bewaart voor feestelijke gelegenheden. Ze hoopt dat Lalita op haar eerste schooldag met smaak zal eten. Je hebt energie nodig om te leren lezen en schrijven.

Ze heeft de maaltijd in een geïmproviseerde lunchbox gestopt – een zorgvuldig schoongemaakt blikken doosje dat ze zelf heeft gedecoreerd. Ze wil niet dat Lalita zich voor de anderen schaamt. Ze zal kunnen lezen, net als de rest. Net als de kinderen van de Jat.

‘Doe wat poeder op. Zorg voor het altaar. Vlug.’

In de binnenruimte van de hut, die tegelijkertijd dienst doet als keuken, slaapkamer en tempel, moet Lalita het kleine huisaltaar schoonmaken dat aan de goden is gewijd. Ze steekt een kaars aan en zet hem voor de religieuze portretjes. Na dat eerbetoon rinkelt zij met het belletje. Samen zeggen Smita en haar dochter een gebed op aan Vishnoe, de god van het leven en de schepping, beschermer van alle mensen. In tijden van nood incarneert hij, om in de gedaantes van afwisselend een vis, een schildpad, een wild zwijn, een man-leeuw of zelfs een mens op aarde te verschijnen en de wereld te redden. Lalita gaat 's avonds na het eten graag bij het altaar zitten om naar haar moeder te luisteren wanneer zij over de tien avatara's van Vishnoe vertelt. Tijdens zijn eerste menselijke incarnatie verdedigde hij de kaste van de brahmanen tegen de kshatriya's en vulde hij vijf meren met hun bloed. Lalita huivert als dat verhaal ter sprake komt. Ze zorgt er op haar manier voor dat ze nog geen mier, nog niet het kleinste spinnetje vertrappt. Je weet maar nooit, Vishnoe is misschien wel heel dicht in de buurt, geïncarneerd als een van die ellendige beestjes... Een god op haar vingertop... Ze vindt het een grappig idee dat haar tegelijkertijd beangstigt. Nagarajan luistert 's avonds bij het altaar ook graag naar Smita. Zijn vrouw kan prachtig vertellen, hoewel ze niet eens kan lezen.

Vanochtend is er geen tijd voor verhalen. Nagarajan is zoals

gewoonlijk vroeg vertrokken, bij zonsopgang. Hij is ratten-
vanger, net als zijn vader was. Hij werkt op het land van de Jat.
Het is een oeroude traditie, een behendigheids die als erfenis
wordt doorgegeven: de kunst van het rattenvangen met blote
handen. De knaagdieren vreten de oogst aan en verzwakken
de grond door gangen te graven. Nagarajan heeft geleerd om
hun kleine, kenmerkende gaatjes in de aarde te herkennen. 'Je
moet goed opletten,' zei zijn vader. 'En geduld hebben. Wees
niet bang. In het begin word je gebeten. Maar je leert het wel.'
Hij herinnert zich zijn eerste vangst nog, op zijn achtste, toen
hij zijn hand in het gat stak. Er trok een hevige pijscheut
door zijn vlees, de rat beet in het tere gebied tussen duim en
wijsvinger, waar de huid heel dun is. Nagarajan schreeuwde
en trok zijn bebloede hand terug. Zijn vader moest lachen.
'Je doet het verkeerd. Je moet sneller reageren, je moet hem
overvallen. Opnieuw.' Nagarajan was bang, hij hield zijn tra-
nen in. 'Opnieuw!' Hij had het zes keer overgedaan en was zes
keer gebeten voordat hij de reusachtige rat uit zijn schuilplaats
tevoorschijn haalde. Zijn vader pakte het dier bij de staart,
sloeg zijn kop kapot tegen een steen en gaf het beest weer aan
zijn zoon. 'Zo,' was alles wat hij zei. Nagarajan pakte de dode
rat aan zoals je een trofee ontvangt en nam hem mee naar huis.

Zijn moeder had eerst zijn hand verbonden. Daarna grilde
ze de rat. Ze hadden hem bij het avondeten met elkaar opge-
peuzeld.

Dalits als Nagarajan krijgen geen salaris, maar mogen hou-
den wat ze vangen. Dat is een soort voorrecht: de ratten beho-
ren toe aan de Jat, net als het land en alles wat zich daarop of
daaronder bevindt.

Gegrild is het best lekker. Het lijkt op kip, zeggen sommi-

gen. Het is de kip van de armen, die van de dalits. Het enige vlees dat ze tot hun beschikking hebben. Nagarajan vertelt dat zijn vader hele ratten at, met huid en haar, en alleen de staart liet liggen, die onverteerbaar was. Hij plantte het beest op een stokje, grilde het boven het vuur en hapte het dan in zijn geheel weg. Lalita lacht als hij dat verhaal vertelt. Smita haalt liever de huid eraf. 's Avonds eten ze de ratten van de dag met rijst, waarvan Smita het kookvocht bewaart dat ze vervolgens als jus serveert. Soms krijgt ze van de families waar ze de wc schoonmaakt ook kliekjes, die ze mee naar huis neemt en met de burens deelt.

'Je bindi. Vergeet hem niet.'

Lalita graait in haar spullen en haalt er een klein flesje lak uit, dat ze op een dag tijdens het spelen langs de weg vond – ze durfde niet tegen haar moeder te zeggen dat ze het had gepakt toen het uit de tas van een voorbijgangster viel. Het flesje was in de greppel gerold, waaruit het kind het had opgeraapt en ze had het omklemd als een geheime schat. Ze nam haar buit dezelfde avond mee naar huis en loog dat ze het had gevonden, vervuld van een gevoel van vreugde vermengd met schaamte. Als Vishnoe dit eens wist...

Smita pakt het flesje van haar dochter af en tekent een vermiljoenrode stip op haar voorhoofd. De cirkel moet volmaakt zijn. Die techniek luistert nauw en vergt enige oefening. Zachtjes klopt ze met haar vingertop op de lak, waarna ze die met poeder fixeert. De bindi, het 'derde oog' zoals het hier wordt genoemd, houdt de energie vast en verhoogt de concentratie. Dat zal Lalita vandaag nodig hebben, denkt haar moeder. Ze bestudeert het regelmatige rode stipje op het voorhoofd van het kind en glimlacht. Lalita is mooi. Ze heeft fijne trekken,

zwarte ogen, haar mond heeft de vorm van een bloem. Ze is prachtig in haar groene sari. Smita is vol trots op haar schoolgaande dochter. Ze eet dan misschien rat, maar ze zal kunnen lezen, denkt ze bij zichzelf terwijl ze haar hand vastpakt en haar meeneemt naar de grote weg. Ze gaat haar helpen oversteken: vanaf de vroege ochtend rijden de vrachtwagens hier af en aan en ze gaan hard. Er zijn borden noch zebrapaden.

Onderweg kijkt Lalita ongerust naar haar moeder op: niet de vrachtwagens jagen haar angst aan, maar de nieuwe, onbekende wereld van haar ouders die ze in haar eentje zal moeten betreden. Smita voelt de smekende blik van het meisje. Het zou zo makkelijk zijn om terug te lopen, de rotan mand te pakken, haar mee te nemen... Maar nee, ze zal Lalita niet in de greppel zien overgeven. Haar dochter gaat naar school. Ze zal leren lezen, schrijven en rekenen.

‘Doe je best. Braaf zijn. Luister goed naar de meester.’

Het meisje ziet er plotseling verloren uit, zo kwetsbaar dat Smita haar in haar armen zou willen nemen om haar nooit meer los te laten. Ze moet vechten tegen die impuls, zichzelf geweld aandoen. De onderwijzer had ‘afgesproken’ gezegd toen Nagarajan hem opzocht. Hij keek naar het kistje waarin Smita al hun spaargeld had gestopt – maandenlang zorgvuldig voor dit doel opzij gelegde munten. Hij nam het eruit en zei ‘afgesproken’. Smita weet het, hier werkt alles zo. Geld is hier overtuigingskracht. Toen Nagarajan het goede nieuws aan zijn vrouw meldde, waren ze blij.

Ze steken de weg over en ineens is het daar: het moment dat ze aan de overkant de hand van haar dochter los moet laten. Smita zou zo graag zeggen: wees blij, je zult mijn leven niet krijgen, je zult gezond zijn, je zult niet hoesten zoals ik, je gaat

erop vooruit, je krijgt een langer leven, je zult gerespecteerd worden. Die verdorven stank zal niet aan je kleven, die onuitwisbare, vervloekte lucht. Nee, je zult waardig zijn. Niemand zal etensresten naar je toe werpen als naar een hond. Je zult nooit meer je hoofd buigen of je ogen neerslaan. Dat alles zou Smita graag tegen haar zeggen. Maar ze weet niet hoe ze zich moet uitdrukken, hoe ze voor haar dochter haar hoop moet verwoorden, haar dwaze dromen, de vlinder die in haar buik klappert.

Dus buigt ze zich naar haar toe en zegt simpelweg: ‘Ga nu maar.’

Giulia

Palermo, Sicilië

Giulia wordt met een schok wakker.

Ze heeft vannacht van haar vader gedroomd. Als kind vond ze het heerlijk om met hem mee te gaan op rondreis. Dan stapten ze 's morgens vroeg samen op zijn Vespa. Ze klom niet achter- maar voorop, op haar vaders schoot. Het meest hield ze van de wind in haar haar, die bedwelmende sensatie van oneindigheid en vrijheid die snelheid produceert. Ze was niet bang: haar vaders armen omsloten haar, er kon haar niets gebeuren. Ze schreeuwde bij de afdalingen, van opwinding en plezier. Ze zag de opkomende zon aan de Siciliaanse kust, de beginnende bedrijvigheid in de voorsteden, het leven dat ontwaakt en zich uitrekt.

Het leukst vond ze het om bij de mensen aan te bellen. 'Goeiedag, we komen voor de cascatura,' kondigde ze dan trots aan. De vrouwen gaven haar soms iets lekkers of een Maria-plaatje, terwijl ze haar hun zakjes met haar overhandigden. Giulia pakte de buit triomfantelijk aan en gaf hem aan haar vader. Die haalde de kleine gietijzeren weegschaal uit zijn tas die nog van zijn vader en zijn opa was geweest en die hij overal mee naartoe nam. Hij woog de lokken om de waarde ervan

te bepalen en gaf de vrouw een paar munten. Vroeger werd haar tegen lucifers geruild, maar toen er aanstekers kwamen verdween dat ruilmiddel. Tegenwoordig werd er met contant geld betaald.

Haar vader haalde vaak lachend herinneringen op aan oude mensen die te slecht ter been waren om hun slaapkamer uit te komen en daarom een touw lieten zakken waaraan een mandje met hun haar hing. Hij stak zijn hand naar hen op, pakte de lokken en stopte het geld in het mandje, dat op dezelfde manier weer naar boven werd getakeld.

Dat herinnert Giulia zich: de lach van haar vader wanneer hij dat verhaal vertelt.

Vervolgens vervolgden ze hun tocht langs andere huizen. 'Arrivederci!' Bij kappers was de buit aanzienlijk groter en Giulia hield van de uitdrukking op haar vaders gezicht wanneer hij een lange vlecht kreeg: die waren het zeldzaamst en het duurst. Hij woog hem, mat hem op, bevoelde de textuur en de dikte. Hij betaalde, bedankte en vertrok weer. Ze moesten tempo maken, want alleen al in Palermo telde Atelier Lanfredi honderd leveranciers. Als ze opschoten zouden ze voor de lunch terug zijn.

Nog even blijft het beeld hangen. De negenjarige Giulia op de Vespa.

De paar seconden die volgen zijn wazig, troebel, alsof de realiteit maar moeilijk scherp te stellen valt en hij zich vermengt met de droom die net voorbij is.

Het is dus waar. Papa heeft de vorige dag tijdens zijn rondreis een ongeluk gehad. Om onbekende reden is zijn Vespa van de weg geraakt. Toch kent hij die weg goed: hij heeft hem honderden keren genomen. Er is vast een dier overgestoken, zegt

de brandweer, of hij is onwel geworden. Niemand weet het. Hij zweeft nu tussen leven en dood in het Francesco Saverio ziekenhuis. De artsen weigeren een uitspraak te doen. We moeten ons op het ergste voorbereiden, hebben ze tegen mamma gezegd.

Het ergste kan Giulia zich niet voorstellen. Een vader gaat niet dood, een vader is eeuwig: het is een rots, een pijler, vooral die van haar. Pietro Lanfredi is een natuurkracht, hij gaat ons nog op een eeuwfeest trakteren, zegt zijn vriend dokter Signore altijd wanneer hij een glas grappa met hem drinkt. Hij, Pietro, de bon vivant, de grapjas, papa, de wijnliefhebber, de patriarch, de baas, het heethoofd met zijn temperament, hij, haar vader, haar geliefde vader mag niet weggaan. Niet nu. Niet zo.

Vandaag is het feest van de Heilige Rosalia. Wat een treurige ironie, denkt Giulia. De hele dag feesten de Palermitanen er lustig op los ter ere van hun patroonheilige. Het *Festinu* zal losbarsten, zoals elk jaar. Traditiegetrouw heeft haar vader de arbeidsters vrij gegeven, zodat ze kunnen meedoen aan de feestelijkheden – de processie door de Corso Vittorio Emanuele, daarna het vuurwerk op het Foro Italico, als het donker is.

Giulia's hoofd staat niet naar het feest. Terwijl ze probeert de vrolijkheid op straat te negeren, gaat ze op bezoek bij haar vader in het ziekenhuis, samen met haar moeder en haar zussen. In zijn ziekenhuisbed ziet papa er niet uit alsof hij lijdt – die gedachte troost haar een beetje. Maar zijn eens krachtige lichaam maakt vandaag zo'n broze indruk dat hij net een kind lijkt. Hij lijkt wel gekrompen, denkt ze bij zichzelf. Dat is misschien ook wat er gebeurt als de ziel vertrekt... Ze zet deze noodlottige gedachte onmiddellijk van zich af. Haar vader is

er nog. Hij leeft. Daar moet ze zich aan vastklampen. Een hersenschudding, volgens de artsen. Een woord dat betekent: we weten het niet. Niemand kan zeggen of hij blijft leven of doodgaat. Hijzelf lijkt daar geen beslissing over te hebben genomen.

‘We moeten bidden,’ zegt mamma. Die ochtend vraagt ze aan Giulia en haar zussen of ze met haar meegaan naar de processie van de Heilige Rosalia. De Bloemenmaagd verricht wonderen, zegt ze, dat heeft ze in het verleden bewezen door de stad van de pest te verlossen, we moeten haar aanroepen. Giulia heeft het niet zo op dit soort betuigingen van devotie, en ook niet op massa’s, want die vertrouwt ze niet. Bovendien gelooft ze niet in dit alles. Natuurlijk is ze gedoopt, heeft ze communie gedaan – ze herinnert zich die dag waarop ze in de traditionele witte jurk voor het eerst het sacrament van de eucharistie ontving, terwijl de voltallige familie vroom en nauwlettend toekeek. Die herinnering is een van de mooiste van haar leven. Maar vandaag heeft ze geen zin om te bidden. Vandaag wil ze bij papa blijven.

Haar moeder dringt aan. Als de artsen niets kunnen doen, kan alleen God hem redden. Ze lijkt er zo van overtuigd dat Giulia haar plotseling benijdt om haar kolenbrandersgeloof dat haar nooit heeft verlaten. Haar moeder is de vroomste vrouw die ze kent. Ze gaat iedere week naar de kerk voor een Latijnse mis waar ze weinig of niets van begrijpt. ‘Je hoeft het niet te begrijpen om God te eren,’ zegt ze telkens. Giulia gaat uiteindelijk overstag.

Samen sluiten ze aan bij de stoet bewonderaars van de Heilige Rosalia, tussen de kathedraal en de Quattro Canti. Daar verdringt zich een zee van mensen om een hulde te brengen

aan de Bloemenmaagd, wier reusachtige standbeeld door de straten wordt gedragen. In deze julimaand is het warm in Palermo; de stad baadt in een drukkende hitte. Te midden van de stoet snakt Giulia naar adem. Het gonst in haar oren en haar zicht wordt troebel.

Giulia maakt er gebruik van dat haar moeder blijft staan om een buurvrouw die naar papa's toestand vraagt te begroeten – het nieuws gaat als een lopend vuurtje door de wijk – en stapt uit de optocht. Ze zoekt haar toevlucht in een schaduwrijk straatje en frist zich op met water uit een fonteintje. Ze kan weer ademen. Terwijl ze op krachten komt hoort ze verderop in de straat geschreeuw. Twee carabinieri in uniform houden bruut een man met een donkere huid staande. Hij is stevig gebouwd en draagt een zwarte tulband, die hij van de ordehandhavers af moet doen. De man protesteert in vlekkeloos Italiaans, hoewel er een buitenlands accent in doorklinkt. Hij is legaal, zegt hij terwijl hij zijn papieren laat zien, maar de agenten luisteren niet. Ze raken geïrriteerd, dreigen hem mee te nemen naar het bureau als hij blijft weigeren aan hun bevel gehoor te geven – er kan een wapen onder dat hoofddeksel zitten, beweren ze, op deze dag van het defilé kan er niets aan het toeval worden overgelaten. De man houdt voet bij stuk. Zijn tulband geeft aan dat hij zich zijn religie eigen heeft gemaakt, hij mag hem niet in het openbaar verwijderen. Bovendien staat het ding zijn identificatie niet in de weg, vervolgt hij, hij staat er ook mee op zijn identiteitskaart – een voorrecht dat door de Italiaanse regering aan de sikhs is toegekend. Giulia slaat het tafereel verbouwereerd gade. De man is knap. Atletisch gebouwd, een fijnbesneden gezicht, een donkere huid en opvallend lichte ogen. Hij is hooguit een jaar

of dertig. De carabinieri gaan nog harder praten en een van hen begint hem te duwen. Dan pakken ze hem stevig vast en nemen hem onder dwang mee naar het politiebureau.

De onbekende man biedt geen verzet. Met een tegelijk waardige en berustende houding loopt hij langs Giulia, begeleid door de twee agenten. Een luttele seconde ontmoeten hun ogen elkaar. Giulia slaat haar blik niet neer – de vreemdeling ook niet. Ze blijft kijken tot hij om de hoek van de straat verdwenen is.

‘Wat doe jij nou?’ Francesca komt van achteren aanlopen en laat haar schrikken. ‘We zochten je overal! Kom mee! Vooruit!’

Met tegenzin volgt Giulia de route van de stoet weer, achter haar oudste zus aan.

Die avond valt ze maar moeilijk in slaap. Het beeld van de man met de donkere huid speelt door haar hoofd. Ze vraagt zich alsmaar af hoe het met hem is afgelopen, wat de politie met hem heeft gedaan. Hebben ze hem gepijnigd, geslagen? Naar zijn land teruggestuurd? Haar gedachten ontaarden in zinloze speculaties. Eén vraag kwelt haar nog het meest: had ze moeten ingrijpen? Wat had ze dan kunnen doen? Ze voelt zich schuldig over haar passiviteit. Ze weet niet waarom het lot van de onbekende man haar zo bezighoudt. Er ging een vreemd gevoel door haar heen toen hij haar aankeek – een gevoel dat ze niet kent. Is het nieuwsgierigheid? Medeleven?

Of het moet iets anders zijn, iets wat ze niet kan benoemen.

Sarah

Montreal, Canada

Sarah is net gevallen. In de rechtszaal, midden in een pleidooi. Eerst haperde ze, naar adem snakkend, terwijl ze om zich heen keek alsof ze plotseling niet meer wist waar ze was. Ze probeerde de draad van haar argumentatie weer op te pakken, ondanks haar grauwe tint en trillende handen, die op zichzelf al verrieden dat ze zich beroerd voelde. Daarna werd haar zicht troebel, haar gezichtsveld wazig, werd ze kortademig. Haar hartslag vertraagde en het bloed trok weg uit haar gezicht zoals een rivier zich terugtrekt uit haar bedding. Sarah stortte in als de Twin Towers van het World Trade Center, waarvan men dacht dat ze onwankelbaar waren. Haar val voltrok zich in stilte. Ze protesteerde niet, riep niet om hulp. Ze zakte geluidloos in elkaar, als een kaartenhuis, bijna gracieus.

Als ze haar ogen weer opent, zit er een man over haar heen gebogen, gekleed in het tenue van de brandweer. 'U bent onwel geworden, mevrouw. We brengen u naar het ziekenhuis.'

De man zei *mevrouw*. Sarah komt net weer bij haar positieven, maar dat detail is haar niet ontgaan. Ze haat het als ze mevrouw wordt genoemd, dat woord voelt als een klap in haar gezicht. Op kantoor weet iedereen het: je noemt haar mees-

ter of Sarah, maar nooit mevrouw. Twee keer getrouwd, twee keer gescheiden: dat heft elkaar op. En Sarah verafschuwt dat woord dat zoveel zegt als *u bent niet jong meer. U hoort nu bij de volgende levensfase*. Ze haat enquêtes waarbij je moet aankruisen tot welke leeftijdsgroep je behoort. De begeerlijke categorie van 30-39 jaar heeft ze moeten inruilen voor de minder aantrekkelijke van 40-49. Sarah zag niet aankomen dat ze veertig werd. En toch is ze wel degelijk achtendertig geweest, en ook negenendertig, maar veertig: nee, daar was ze echt niet op voorbereid. Ze had niet gedacht dat het zo snel zover zou zijn. Niemand is jong na zijn veertigste. Ze herinnert zich die zin van Coco Chanel uit een tijdschrift dat ze direct weer had dichtgeslagen. Ze had niet de tijd genomen om ook het vervolg te lezen: *Maar je kunt op elke leeftijd onweerstaanbaar zijn*.

‘Sarah.’ Ze verbetert hem meteen, terwijl ze overeind komt. Ze probeert te gaan staan, maar de brandweerman houdt haar met een zacht maar dwingend gebaar tegen. Ze protesteert, verwijst naar de zaak waarvoor ze aan het pleiten was. Een dringende, hoogst belangrijke kwestie – zoals altijd. ‘U heeft door uw val een snijwond opgelopen. U moet worden gehecht.’

Naast haar staat Inès, de collega die zij heeft aangenomen en die haar bij haar zaken assisteert. De jonge vrouw laat haar weten dat de zitting is opgeschort. Ze heeft zojuist het kantoor gebeld om haar andere afspraken te verzetten. Zoals gewoonlijk is Inès proactief, efficiënt, in één woord: perfect. Ze lijkt bezorgd om Sarah, stelt voor haar naar het ziekenhuis te vergezellen, maar Sarah stuurt haar liever terug naar kantoor. Daar kan ze zich nuttig maken met het voorbereiden van de dagvaarding voor morgen.

Terwijl ze zit te wachten bij de eerste hulp, bedenkt Sarah

dat het academisch ziekenhuis van Montreal, het Chum, ondanks zijn charmante naam die in het Frans ‘liefje’ betekent en dus associaties opwekt met de liefde, niets aantrekkelijks heeft. Na een tijd staat ze op en vertrekt. Ze is echt niet van plan twee uur te wachten op drie hechtingen in haar voorhoofd. Een pleister is wel genoeg: ze moet weer aan het werk. Een arts komt haar achterna en zorgt ervoor dat ze weer gaat zitten. Ze moet op een onderzoek wachten. Sarah sputtert tegen, maar heeft geen andere keus dan te gehoorzamen.

De coassistent die haar uiteindelijk onderzoekt heeft lange dunne handen. Hij lijkt geconcentreerd. Hij stelt haar talloze vragen, die Sarah laconiek beantwoordt. Ze ziet het belang van dit alles niet. Het gaat prima, blijft ze zeggen, maar de coassistent gaat door met zijn onderzoek. Met tegenzin, als een verdachte uit wie een bekentenis wordt getrokken, geeft ze het ten slotte toe: ja, ze is op het ogenblik moe. Hoe kan het anders met drie kinderen, een huishouden, een koelkast die gevuld moet en ook nog een fulltimebaan?

Sarah zegt niet dat ze sinds een maand uitgeblust opstaat. Dat ze elke avond als ze thuiskomt, nadat ze Rons verslag over de dag van de kinderen heeft aangehoord, met hen heeft gegeten, de tweeling in bed heeft gelegd en Hannah haar huiswerk heeft overhoord, op de bank neerploft en in slaap valt zonder de afstandsbediening te hebben aangeraakt van het reusachtige scherm dat ze onlangs heeft gekocht maar waar ze nooit naar kijkt.

Ze rept ook niet over de pijn in haar linkerborst die ze sinds een tijdje voelt. Dat is heus niks... Ze heeft geen zin om erover te praten, niet hier, niet nu, met die onbekende man in zijn witte jas die haar koeltjes opneemt. Het komt nu even niet uit.

Toch lijkt de coassistent bezorgd: haar bloeddruk is laag en bovendien ziet ze lijkbleek. Sarah bagatelliseert, doet alsof, speelt mooi weer: daar is ze goed in. Dat is tenslotte een vak. Iedereen op kantoor kent dit grapje: *Hoe weet je wanneer een advocaat liegt? Als zijn lippen bewegen.* Ze heeft de meest door de wol geverfde rechters getrotseerd, een jonge coassistent krijgt haar nu echt niet klein. Gewoon een beetje oververmoeid, niet meer en niet minder. Een burn-out? Die term wuift ze met een glimlach weg. Een uitgeholde modekreet, een erg groot woord voor een plotselinge dip. Ze heeft niet genoeg gegeten vanochtend, of niet genoeg geslapen... Niet genoeg geneukt, zou ze er met humor aan willen toevoegen, maar het ernstige gezicht van de coassistent weerhoudt haar van iedere toenaderingspoging. Dat is jammer, hij is bijna knap te noemen met zijn brilletje en zijn krullen, bijna haar type... Ja, als hij dat wil gaat ze vitamines slikken. Lachend begint ze over een cocktail die een boost geeft en waarvan ze het geheim kent: koffie, cognac en cocaïne. Zeer doeltreffend, hij zou het eens moeten proberen.

De coassistent is niet in de stemming voor grapjes. Hij raadt haar aan goed uit te rusten, een tijdje vrij te nemen. *Even pas op de plaats maken* is de term die hij gebruikt. Sarah schiet in de lach. Je kunt dus arts zijn en humor hebben... *Pas op de plaats maken?* Hoe dan? Door je kinderen te verkopen op eBay? Door te verkondigen dat er vanaf vanavond niet meer wordt gegeten? Door je cliënten mee te delen dat je in staking bent gegaan? Ze behandelt zaken waarbij veel op het spel staat en die ze niet kan overdragen. Stoppen is geen optie. Vrij nemen, ze weet niet eens meer wat dat betekent; ze herinnert zich haar laatste vakantie nauwelijks – vorig jaar, of was het het jaar daarvoor? De coassistent spreekt een holle frase uit die ze

het liefst negeert: niemand is onvervangbaar. Hij heeft overduidelijk geen idee wat het betekent om partner te zijn bij Johnson & Lockwood. Geen idee wat het betekent om in de schoenen te staan van Sarah Cohen.

Ze wil weg. De coassistent probeert haar tegen te houden voor nog meer onderzoeken, maar ze smeert 'm.

Ze is niet het type dat dingen tot de volgende dag uitstelt. Op school was ze een goede leerling, een ijverige leerling, zeiden haar docenten. Ze had er een hekel aan om het werk op het laatste moment te doen, ze nam graag een voorsprong, zoals ze het zelf noemde. Ze had de gewoonte om de eerste uren van het weekend of de vakantie aan haar huiswerk te besteden, dan voelde ze zich daarna vrijer. Op kantoor ligt ze ook altijd voor op de anderen. Dat maakte het haar mogelijk zo snel carrière te maken. Ze laat niets aan het toeval over. Ze an-ti-ci-peert.

Maar nu noppes. Nu niet.

Het komt nu even niet uit.

Dus keert Sarah terug in de wereld, naar haar afspraken, haar *conference calls*, haar lijstjes, haar dossiers, haar pleidooien, haar vergaderingen, haar aantekeningen, haar rapporten, haar zakenlunches, haar dagvaardingen, haar kort gedingen, haar drie kinderen. Ze gaat als een brave soldaat terug naar het front, zet het vertrouwde masker weer op dat haar zo goed past: dat van de stralende vrouw die in alles succesvol is. Het is niet beschadigd, zelfs niet gespleten. Als ze op kantoor arriveert, zal ze Inès en haar collega's geruststellen: het was niets. En alles zal op de oude voet verdergaan.

In de weken die volgen zal er dat bezoek aan de specialist zijn. Ja, ik voel iets, zal die zeggen terwijl ze Sarah onderzoekt, waarna haar gezicht zal betrekken. Ze zal haar een serie onder-

zoeken voorschrijven met krankzinnige namen, waar je al bang van wordt als je ze uitspreekt: mammografie, MRI, scanner, biopsie. Onderzoeken die op zich al haast een diagnose zijn. Een veroordeling.

Maar voorlopig komt het even niet uit. Sarah verlaat het ziekenhuis, tegen het advies van de coassistent in.

Voorlopig gaat alles goed.

Zolang je het er niet over hebt bestaat het niet.